

Takács Vanessza
macskurái

Macskurák

avagy farsangi álarcok címmel
népi kézműves pályázattal
egybekötött kiállítás
általános iskolás gyerekeknek

A pályázatot 2 korosztálynak hirdetjük meg:
1. korosztály: általános iskola 1-4. évfolyamai
2. korosztály: általános iskola 5-8. évfolyamai

A Gébárti Regionális Népi Kézműves Alkotóház 2025-ben második alkalommal pályázatot hirdet a Zalaegerszeg város és környéke általános iskolásainak farsangi álarcok elkészítésére különböző szabadon választott népi kézműves technikákkal és természetes alapanyagok felhasználásával.

A pályázat nagyszerű lehetőség, hogy gyerekek és segítők utánanézzenek, tanuljanak egy kicsit a hagyományos népi kultúráról és fantáziájukat használva mutassák be nekünk az általuk elkészített alkotásokat.

Egy pályázó 1 pályamunkával nevezhet.

Az alkotás hátoldalára kérjük ráírni:

a pályázó nevét, címét, életkorát, iskoláját, szülő e-mail címét, telefonszámát - *az email cím megadása nagyon fontos, hiszen ezen értesítünk mindenkit* -, valamint az alkotás címét.

Az alkotások beküldési határideje: 2025. február 14.

Beküldési cím:

Postán: Keresztury Dezső VMK, 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi u. 21.

Kérjük a küldeményre írják rá: „Gébárt Macskurák”

Személyesen leadható: Gébárti Regionális Népi Kézműves Alkotóház, Zalaegerszeg, Gébárti-tó 2025. február 10-14. között, az alkotóház nyitvatartási idejében 10.00-15.00 óra között.

Díjazás:

A beérkező alkotásokat szakmai zsűri értékeli.

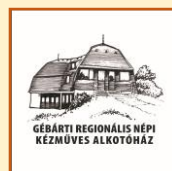
A zsűri döntése alapján a legszebb alkotásokból kiállítást rendezünk, a legkiválóbb munkákat beküldők díjazásban részesülnek, korosztályonként 3 díjat adunk át.

Fődíj mindkét korosztálynál a nyári gyermektáborunkban való díjmentes részvétel.

A díjátadó időpontja: 2025. február 23., vasárnap 15.00 órakor a Gébárti Alkotóházban.

További információ kérhető:
kezmuveshaz1981@gmail.com
06 92/312-744, 06 30/362-0493, 06 20/260-1429
www.kereszturyvmk.hu/kh

Ajánlott irodalom:

Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások

Álarcos játék

az → [alakoskodás](#)nak, → [népi színjátszás](#)nak az a típusa, melynek szereplői álarcot viselnek. Az álarcról felismerhető az általuk ábrázolt alak jellege, neme, életkora, foglalkozása, esetleg lelkiállapota is. Az álarcos játéknak nagy szerepe van a primitív kultúrájú társadalmakban: álarcos játékok segítségével jelenítik meg az ősoket, elhunytakat, álarcos játékot játszanak gyakran a → [kalandos társaságok](#) tagjai, az → [avatás](#)nál is gyakran találunk álarcos játékot. Az álarcos játék gyakran → [állatalakoskodás](#) Európában éppúgy, mint más világrészekben. Az álarcos játéknak nagy jelentősége volt a színjátszás és az irodalmi dráma kialakulásában, az európai tragédia és komédia egyaránt az álarcos játékból fejlődött ki, a történelem során több alkalommal is. – Az álarcos játéknak a félnépi színjátszásban, a vásári komédiában is fontos szerepe volt. Az álarcos játék legfontosabb alkalma hazánkban a → [farsangi](#) ünnepekör, de más naptári ünnepeken is találunk álarcos játékot éppúgy, mint → [lakodalom](#) alkalmából, → [Luca napján](#) és → [Mikulás](#) napján stb. álarcos játékot nemcsak a paraszti kultúrákban, hanem a késő középkor és a barokk udvari és polgári ünnepein, valamint az újkorban is találunk, hivatásos komédiások éppúgy előadhatnak ilyeneket, mint nem hivatásos előadók a maguk szórakoztatására. – *Irod. Székely György: Színjátéktípusok leírása és elemzése (Bp., 1963); Dömötör Tekla: A népi színjátszás Európában (Bp., 1966); Dömötör Tekla: Népi színjátéktípusok (Műveltség és Hagyomány, Debrecen 1968).*

Forrás: [Magyar Néprajzi Lexikon /](#)

Álarcos játék: Húshagyókeddi maskarák (Moha, Fejér m., 1970)

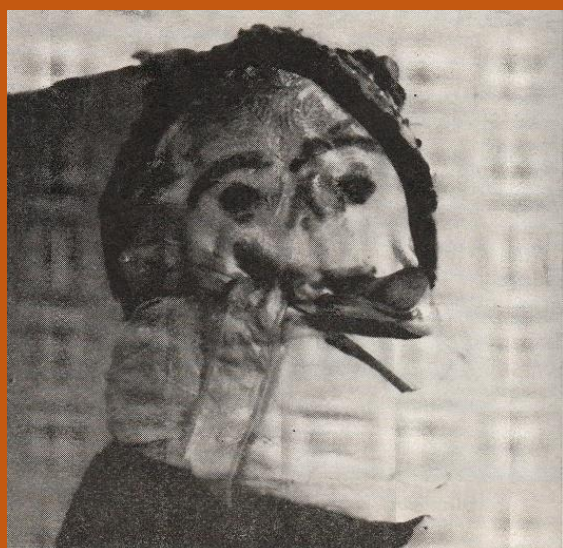
Néhány példa a farsangi maszkokra.
Forrás: Újváry Zoltán Játék és maszk I.

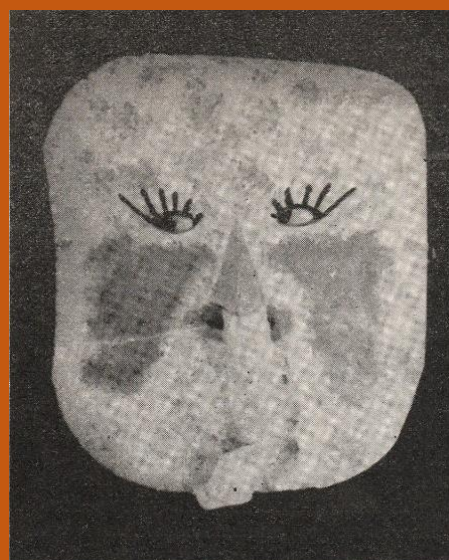
Farsangi maszkos alakok. Moha, Fejér m.

Farsangi maszk. Moha, Fejér m.

Farsangi maszk. Szuhahuta, Heves m.

Farsangi maszk. Moha, Fejér m.

Gébárton az ifjúsági táborban gyapjúból nemezelt álarc.

Macskurázás

Szakirodalmat böngészve láttam, hogy a vidéken általánosan elterjedt szokás volt a maszkázó alakoskodás. Konkrét gyűjtést nem találtam egy településről sem.

Káváson Kozma Józsefné (szül. 1932) emlékeit felidézve az alábbiakat mondta el a helyi macskurázásról. E szokást már a negyvenes években is macskurázásnak hívták. Hamvazószerda előtt, húshagyó kedden, estétől, sötétedéstől jártak a faluban házról-házra. A farsangi időszakot zárták le ezzel a szokással, valamint a telet búcsúztatták el.

A szomszédos Zalaszentgyörgyön a szokás azóta is folyamatosan él ugyanabban a formában. Változás talán annyi történt, hogy manapság már a hagyományt lelkesen őrző felnőttek járnak, míg Kozma Józsefné 14 éves korában volt utoljára. Fiúk és lányok vegyesen jártak addig, amíg meg nem házasodtak. Előkészület csak minimális volt, megfelelő rongyokat, jelmezeket kerestek általában otthon, botot vágtak, amelyet aztán a kezükben vittek. Megbeszélték a találkozás helyét és idejét. Rongyból álarcot készítettek, harisnyát húztak a fejükre, arcuk elé. Céljuk a felismerhetetlenség volt.

2-3 fős kiscsoporttól egészen 10-15 fős, nagyobb társulások jártak házról-házra. Néha több kisebb csapat, ha összetalálkozott egyesültek és így folytatták útjukat. Régen a legjellemzőbb macskurák, kissé groteszk összeállítású jelmezek voltak: menyasszony, vőlegény, vőfély, koszorúslány. Ma már bármilyen álarcot és jelmezt felöltenek.

Miután egy háznál megálltak és oda beengedték őket a háziak kérdezték az alakoskodókat, ki akarták találni, hogy ki van az álarc mögött, próbálták beszédre ösztönözni őket. Ám ez tilos volt. A macskurázó nem szólalhatott meg. Nem ismerhették fel a háziak. Bólogattak, mutogattak, ha kérték őket táncoltak is, de néma csendben. Miután néhány percig folyt a vidám bolondozás, a háziak borral, fánkkaal, süteménnyel kínálták a macskurázókat régen, később már pénzt is osztogatnak. Búcsúzáskor odakiáltották a háziaknak, ha elégedettek voltak a vendéglátással, hogy. Régen szívesen fogadták őket, ám az idősebbek már akkoriban sem és ma sem engedik be a jelmezeseket.

Miután végig járták a falut, estére macskura bált szerveztek, ahová a felvett jelmezekben, maskarákban érkeztek. E bálokban – a negyvenes, ötvenes években- megfogadott cigányzenészek muzsikáltak, az emlékek alapján a következő hangszeres felállásban: hegedű, brácsa, bőgő, cimbalom.

Adatközlőm elmondását összegezve még a következőkkel tudom kiegészíteni. E szokás egyben adománygyűjtő, termékenységvarázsló, télbúcsúztató szokás is. Követi a hasonló szokások szinte klasszikus felépítését: beköszöntő, engedélykérés, párbeszéd, adománykérő, elköszönő formulák. Mindezt azonban néma csendben. Fantasztikus módon pantomimikus formában.

Beköszönnek: amikor ajtót nyitnak nekik, hajlongnak a háziak előtt, megemelik a kalapjukat. Engedélyt kérnek: elmutogatják, hogy bejöhetnek-e? Szabad-e itt macskurázni? Párbeszéd: Próbálják a háziak kitalálni kik ők? Kérdegetik, akár cselesen is, például „Te Feri anyád vak tyúkjá megtalálta már a szeget?

Itt azon volt a hangsúly, hogy próbálkoztak a háziak, különböző nevekkal, céljuk, hogy véletlen ráhibázzanak, azonban szégyen volt, ha valakiről lehullt az inkognitója. Amikor úgy gondolták, következett az adománykérés: pantomimikus mozdulatokkal közlik: kérünk enni, inni, pénzt, vagy akármit. Bőségesen megkapták a magukét, búcsúzkodnak megint csak mutogatva, de nagyon közérthetően, nyilvánvalóan.

Forrás: <https://zalavolgyeertektar.hu/neprajzi-gyujtesek/>

Kiss-Molnár István: A macskurázás